

Oxigén

A Magyar Rádió ökológiai magazinja

Riporter: Hazánk területének 51%-a szántóföld. Az erdők aránya mindösszesen 18%, ezért egyik legféltettebb nemzeti kincsünknek kell lennie. Az erdő nemcsak csodálatos életközösségekben létező növény és állatfajok génbankja, hanem oxigéngyár, amely véd az eróziótól és a deflációtól. Szépségével, illatával, életteli csendjével az egészséges ember létalapja. Ha beteg és pusztul az erdő, beteg lesz és pusztul az ember is. Nem szabad engedni, hogy a technokraták és a jövővel mit sem törődő politikusok fagyárat csináljanak a magyar erdők-ből. Erről beszélgettem *Haraszi Lászlóval*, a Világ Természetvédelmi Alap magyar képviselőjével, a készülő új Erdőtörvény és a jóváhagyott fásítási program ismeretében.

H. L.: Magyarországon a trianoni rendezés után jelentősen csökkent az erdőterület, az ország mai területének 12%-a volt akkor erdő, ez 45-ig nem változott, 45-től napjainkig tudatos erdőtelepítéssel lett 18%. Ez durván 1.650.000 ha erdőt jelent. Az, hogy a jövőben újabb erdőket akarunk ültetni, ez egy jó dolog, ezt csak támogatni lehet. Ezt tűzte zászlajára a jelenlegi kormányprogram is, azonban a megvalósítással kapcsolatban vannak gondjaim és vannak súlyos problémáim. Az első, amit tudni kell, hogy az ország erdőterületének 43%-án olyan fafajok virítanak, amelyek Magyarországon nem honosak. Ezek elsősorban az akác, a különböző nyárültetvények és a fenyők. Lehetne más fajokat is említeni, de ezek a számok nem igazán jelentősek. Tehát 43%-ában az erdőknek a biológiai sokféleségéről, a természetvédelemről szinte nem is lehet beszélni, mert ezek az ültetvények nem erre jöttek létre. Ez nem azt jelenti, hogy ezekre nincs szükség, csak hát akkor tovább kell csökkenteni azokat az erdőterületeket, amelyek biológiai szempontból is jelentősek. Ezek után a múlt rendszerben 2000-ig terjedően megterveztek 150.000 ha új erdőtelepítést, amit az elmúlt évben a jelenlegi kormány is jóváhagyott, és mellérendelte a szükséges anyagokat is. Na most ezzel csak az a gond, hogy az itt telepítendő új erdőnek a 65%-a lesz nyár, akác és fenyő, tehát tovább romlik a hazai fafajok aránya. Természetesen a kép ennél sokkal bonyolultabb, mert hiszen ezek az erdők elsősorban a mezőgazdaságból kieső területekre kerülnek. De végül is azt is el lehetne fogadni, hogy itt 100%-ban ültetvények lesznek, kimondani, hogy ennek semmiféle környezetvédelmi, biológiai jelentősége nincs, viszont ugyanakkor ugyanilyen mértékben tehermentesíteni kéne a saját hazai erdeinket. Erről azonban szó sincs, sőt, amikor hegyvidékeken fenyvesítettek, akkor szinte mindig a bükk élőhelyére kerültek az újabb fenyőtelepítések és ennek következtében pl. a bükk kiterjedése az összes erdőterületnek csak a 7%-a. Tehát azt is lehet érteni, hogy

miért van ez így, hogy mi van az egész mögött. Nyilván gazdasági érdekek állnak mögötte. Az én információm szerint ezt az erdősítési programot már külföldről fogják támogatni, elsősorban Olaszországból, amelynek az a feltétele, hogy papírnýárt telepítsünk. Erről viszont azt kell tudni, hogy azért itt, mert ott ezt nem lehet csinálni. Nálunk pedig meg lehet csinálni, vagy legalábbis úgy tűnik, hogy meg lehet csinálni. Na most, ebben az egész kérdésben, hogy az erdő, mezőgazdasági területek erdősítése, a jövőbeni erdőgazdálkodás és azoknak a természetvédelmi vetületei stb. stb., csak egy új erdő-törvény tehet rendet. Azonban az új erdő-törvénynek az a tervezete, amelyet a Földművelésügyi Minisztérium elkészített, természetvédelmi szempontból még tárgyalási alapnak sem fogadható el, mert csakis, kizárólag a fokozottan védett erdőket tekintik természetvédelmi rendeletésűnek, ami pedig nagyon kis terület. Az országban összesen 50.000 hektárnyi terület áll fokozott védelem alatt, az összes többi pedig gazdasági rendeltetésű lesz, tehát a bükki és az Aggteleki Nemzeti Parkban nem fokozottan védett erdeinkben ugyanúgy fognak gazdálkodni, mintha az nem is az NP-ban lenne. Hát ha ez így van, felesleges kitenni a Nemzeti Park táblát. Azt gondolom, hogy egy olyan országban, ahol olyan kevés az erdő, mint Magyarországon, másképp kellene gondolkodni és másképp kellene cselekedni.

Riporter: Európában mindenütt így is gondolkodnak, mert az erdő értékénél 25-ször többre becsülik az erdő eszmei értékét.

H. L.: Ha ezt a programot valaki elolvassa, amelyik 150.000 ha új erdőtelepítésről szól, akkor ennek a felvezető részéről pont ezt lehet megtudni. Csak ha megnézzük a táblázatot, amelyik fafajonként és megyénként mutatja be, hogy melyik fafaj hova, milyen mennyiségbe fog kerülni, akkor döbbenünk rá, hogy a tervezetés az egy olyan tejszínhab, amelyet elfelejtettek megcukrozni.

Riporter: Fél esztendeje a parlament Környezetvédelmi Bizottságának a természetvédelmi erőforrásokkal kapcsolatban volt egy olyan állásfoglalása, hogy a kecskétől el kell venni a káposztát, nevezetesen a földművelésügyi tárcától el kell venni az erdők felügyeletét és azt a Természetvédelmi Hivatal mintájára egy országos erdészeti felügyelőség vagy erdészeti hivatal formájában kell megszervezni, hogy az erdők felügyelete a természetvédelemhez kerüljön.

Akkor ez nem került a kormány elé, lesöpörték az asztalról, most folyik a harc, hogy hová kerüljön az erdészeti, illetve az erdészeti felügyelete.

Mi a véleménye erről, mert olyan is elhangzott most már, hogy ha nem is a természetvédelem, akkor esetleg a társadalombiztosítás. Keresik a helyét az erdőgazdálkodásnak, a magyar erdészeti.

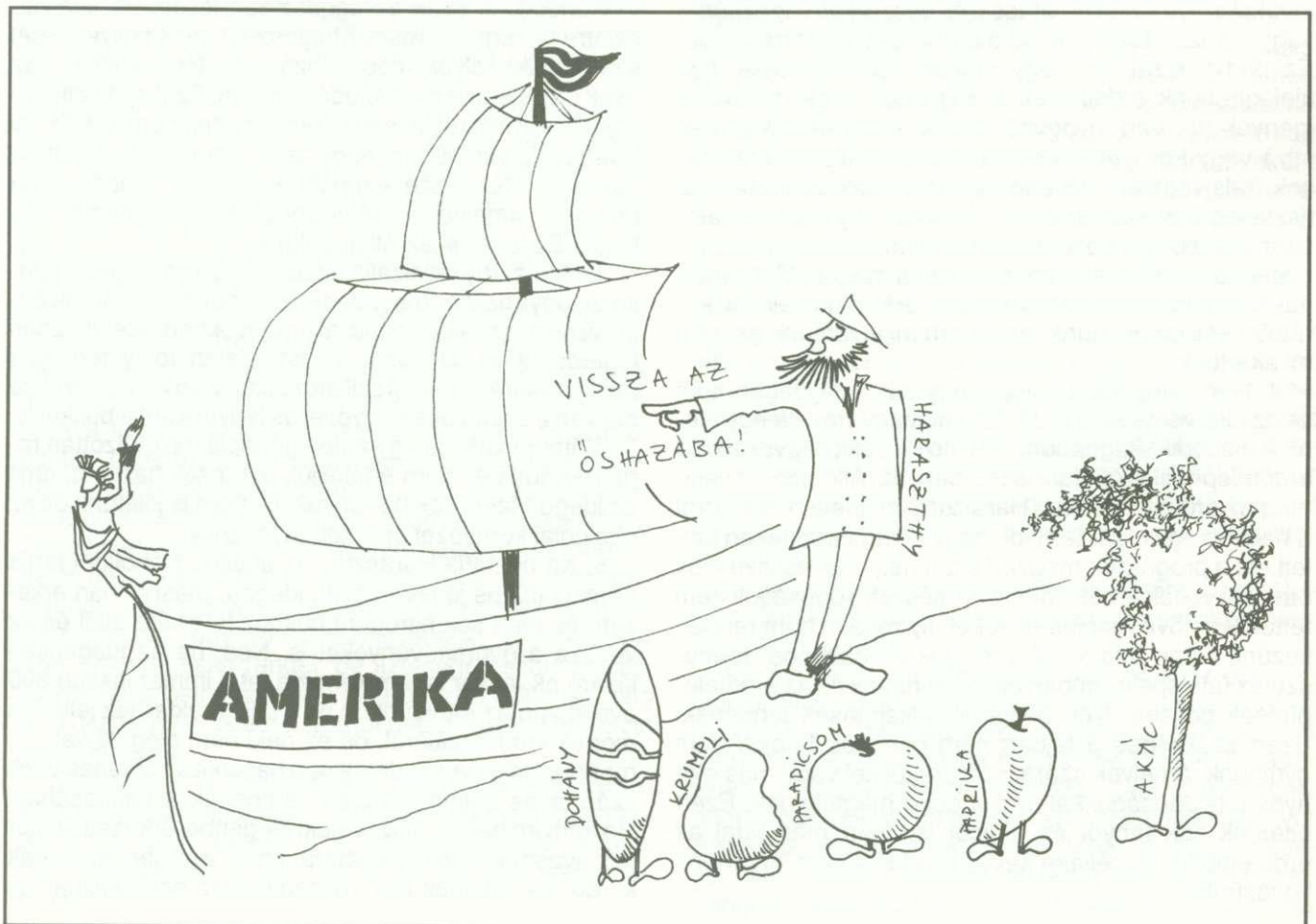
H. L.: A rendszerváltás előtt nagyon sok szervezet, régiók, új pártok is azon az állásponton voltak, hogy az erdészetnek, az erdészet szakmai felügyeletének egy új környezetvédelmi minisztériumba kell kerülni. Sajnos ez nem történt meg. A rendszerváltás után a Demokrata Fórum Környezet- és Természetvédelmi Bizottsága így foglalt állást. Majd pedig a parlament Környezetvédelmi Bizottsága szintén így foglalt állást, és tulajdonképpen a mai napig várja a közvélemény, hogy meg is valósítsák. Nem történt meg. Nem tudom pontosan miért nem történt meg. Mindenesetre tény, hogy eddig az erdővel kapcsolatos dolgokat, tehát a telepítést, gazdálkodást stb., stb. majdnem kizárólag az erdészek végezték és közgazdászok. A jövőben az ökológusokat ebből nem lehet kihagyni. Tehát ez nem azt jelenti, hogy az ökológusoknak kell megmondani az erdészeknek, hogy hogyan kell ültetni, telepíteni, szó sincs róla, ebbe nem szabad beleszólni. Viszont azt sem lehet eltérni, hogy mondjuk a bükk élőhelyére továbbra is fenyő kerüljön.

Arról nem is beszélve, hogy az új erdőtelepítési terv azokat a kérdéseket még nem is taglalja, hogy ezeknek az erdőknek mekkora a kiterjedése, azok milyen hálózatot alkossanak, a zöld folyosó rendszer ebbe épül-

jön-e vagy ne épüljön be, a fafajokat hogyan válogassák meg, hogy a biológiai sokféleséget leginkább szolgálják stb., stb. Először konkrétumokra van szükség. Na most az a gondolat, hogy a társadalombiztosításhoz kerüljön az erdő, ezt az utcán én hallottam már, nekem az a véleményem erről, hogy miután a társadalombiztosításnak kell a leghosszabban gondolkodnia, és hogyha az összes gazdálkodás közül az erdő a leghosszabb idejű gazdálkodás, a kettőnek az összehozása egy alapos gondolkodásra érdemes ötlet.

Riporter: Egyetlen kérdésem volna: mi akkor a teendő, mit kellene csinálni ahhoz, hogy unokáink is erdőbe járhassanak Magyarországon?

H. L.: Mindenképpen a legrövidebb időn belül egy olyan erdőtörvény elfogadására lenne szükség, amelyik nemcsak a fatermesztést tekinti elsődlegesnek, hanem az összes, az erdőkkel kapcsolatos elvárások józan összhangját alkotná. Ezen túlmenően a WHO-nak már fut az országon belül egy Tisza-ártéri erdőprogramja, három év óta, és most van kidolgozás alatt egy keményfa erdőkre vonatkozó hasonló jellegű program, és szeretnénk a Dunára is ezen ártéri erdőprogramot beindítani.

Hozzászólások

egy sajtótájékoztatóhoz

Szomorú dolog, amikor valaki hozzáér-
téssel nem rendelkezvén mégis mer ar-
ra vállalkozni, hogy egy egész szakmát
a vádlottak padjára ültessen. Úgy vé-

lem, ez a megállapítás alaposan ráillik **Haraszthy László** mondandójára. Az erdészeti kérdésben nem lévén jártas, olyan érvekkel támad bennünket, amelyek szakmailag elfogadhatatlanok, de ökológiai szempontból is erősen vitathatók és arról tanúskodnak, hogy az igen tisztelt WWF titkár úr e téren sem rendelkezik azzal a tájékozottsággal, amelynek birtokában lenne csak joga elmarasztaló és szakmánkat besározó véleménynyilvánításra.

Néhány alapvető tévedésre és figyelméből kimaradt tényre szeretném felhívni figyelmét. Ezek:

1. Az ember — homo sapiens — is a természet része, létszáma túlszaporodott, de ezt a folyamatot humánus megfontolásokból nem lehet és nem szabad megállítani, sőt orvosok, gyógyintézetek, gyógyszerárak fenntartásával törekednünk kell a meglévő létszám megtartására. Ebből következik, hogy az emberi faj fennmaradása érdekében igénybe kell vennünk bizonyos természeti javakat is. De ezt előrelátással és ésszel kell végeznünk, vagyis *gazdálkodnunk* kell a természeti erőforrásokkal. Ez pedig azzal jár, hogy emberi szükségleteket kell kielégítenünk érdeinkkel is, legyenek azok materiális igények (fa, vad, gyógynövények, erdei melléktermék stb.) vagy környezetvédelmi, immateriális szolgáltatások (talajvédelem, levegő tisztaságának védelme, víz tisztaságának védelme stb.). Mindezt úgy kell megvalósítanunk, hogy a gazdálkodási folyamat ne legyen gazdaságtalan, tehát számolnunk kell a megfelelő jövedelmezőség megteremtésével, főleg akkor, ha vállalati keretben kell dolgoznunk, amit nem mi kívántunk és nem mi akartunk.

2. Haraszthy kifogásolja, hogy sok a tájidegen faj és az ültetvényszerű erdő. Ennek magyarázata egyszerű. A második világháborút követő időszak nagyszabású erdőtelepítési akciója elsősorban az Alföldön növelte meg az erdőterületeket. Haraszthy megelégedik arról a nagyon egyszerű tényről, hogy olyan területeken kellett ezt a programot megvalósítanunk, ahol hosszú idő óta nem voltak erdők, mert a természeti adottságok nem tették lehetővé megjelenésüket. Ily módon nem rendelkezünk olyan fajokkal, amelyek az őshonos, természetes fajtaspektrumban előfordulnának és az erdőtelepítések céljaira ilyen helyeken alkalmasak lennének. Ezért szükséges a tájban nem őshonos fajok után nyúlnunk, amelyek szárazságtűrésükkel vagy más előnyös tulajdonságukkal erre a célra megfelelnek. Ezért ültetünk sok fenyőt és akácot is, mert más faj az erdőtelepítések céljaira kevés kivétellel nem áll rendelkezésünkre.

Tudatában vagyunk annak, hogy a nem természetes fajok a flórát, faunát szegényítik, hogy milyen mértékben, azt eddig részletesen alig vizsgálták, csupán hipotézisekre alapozva emlegetik velünk szemben. Ugyanakkor a betelepített fajok, elsősorban az akác és a nemesnyárok igen nagy szervesanyagprodukciónak képesek, tehát a levegő megbillent széndioxid-oxigén egyensúlyát segítik helyreállítani nagyobb hatékonysággal, mint az ugyanott esetleg elültethető lassan növő fajok. Ezért a flórában, faunában okozott szegényítés ellenében a levegő állapotának javításával törlesztenek és ez legalább annyira fontos, mint a flóra és fauna megtartása, főleg, ha a meteorológusok által végesen előrejelzett üvegház-hatással is számolnunk kell.

3. Tudomásul kell azt is venni, hogy a hazai fajtaspektrum meghatározott környezeti feltételeknek megfelelően alakult ki. Korábban, amikor más klimatikus viszonyok uralkodtak, például az Alföldünkön, akkor ott fenyő-nyír állományokat is regisztrálhattak a paleontológusok. Mivel a klíma megváltozott, a korábbi fajok kiszorultak, megjelentek újak és elfoglalták az előbbieket helyét. Most is a változások korát éljük.

Gondoljunk csak az aggasztóan lesüllyedt talajvízszintre (vízügyi mérések átlagosan 2 m-es süllyedéssel számolnak) folyók megváltozott kiöntési rendjére, az évek óta jelentkező csapadékhiányra. Ezeket a változásokat a természet lassan képes követni, nem tudom, mi kivétlenül van abban, hogy az ember bölcs előrelátással segíti a természet ezen törekvéseit és honosít olyan fajokat, amelyek az új viszonyokkal meg tudnak birkózni. Ez történik az Alföldünkön.

4. Haraszthy fetiszizálja az őshonos természetes fajokot, ugyanakkor megelégedik arról, hogy korunk bajai éppen az ilyen fajfajú állományokban jelentkeznek legerősebben. Utalok a kocsánytalan tölgy tömeges pusztulására, a mezei szil erdeinktől való eltűnésére, de baj van a szelíd gesztenyével és helyenként a bükkal is. Csótlásra vall, ha egy alapelgondoláshoz túlzottan ragaszkodunk és nem értékeljük azt a sok hasznot, amit az idegen fajok sok hátrányuk ellenére is jólétünk és az ökológiai környezet érdekében tesznek.

5. Kárhoztatja Haraszthy az akácot. Két okból tartja nemkívánatos jövevénynek: idegen, máshonnan érkezett, és mert sok nitrogént halmoz fel maga alatt és ez vonzza a gyomnövényeket is. Nos, ha az idegenség kizáró ok, akkor is, amikor ez a faj immár lassan 300 éve itt van az Alföldünkön és a táji karakterhez jelentős mértékben hozzájárul, de ez neki nem elég, ki vele — mondja, és ez veszedelmesen hasonlít az ötvenes évek származás szerinti emberi kategóriák kialakításához. Ha annyira baj az, hogy valaki idegenből érkezett, akkor azt javasolom neki és elvbarátainak, gyorsan rántsanak kardot és essenek neki mezőgazdász barátainknak is,

irtsák ki szépen a kukoricát és a burgonyát, és törölké ki a kelléktárból az olasz és orosz nemesítésű búzafajtákat, mert ezek is kártékonyak és orrfintort váltanak ki. A nitrogénfelhalmozás pedig az akáccal, mint pillangós növényfajjal együttjáró természetes adottság. Örülünk, hogy a talaj gyarapodik nitrogénkészletében és úgy, hogy ez természetes folyamat eredménye, nem pedig műtrágyázás, vagy más kemikáliák révén. Íme, így bukik bele Haraszthy saját csapdájába, követeli a természetes körülményeket, ha pedig akad egy ilyen, akkor az már mindjárt nemkívánatos. Nos, az ilyesfajta ökológiai gondolkodás elég furcsa!

És aztán mi az, hogy „gyomnövény”? A természetben nincsenek gyomnövények, ez egy önző, emberi szempontból kialakított kategória, hogy fér ez össze a fennkölt lelkületű természetvédő hitvallásával? Egyébként igaz van, tényleg sok a nitrogén az akác alatt és ez tényleg sok nitrogénkedvelő növényt csalogat az akácosok alá. De ha nincs ott az akácos, akkor ugyanezek, vagy más nemkívánatos növények borítják el a felhagyott szántókat, nézzen csak körül tavasszal a Duna-Tisza-közi homokon. Mást se nagyon lát, mint tavaszi aggófű sárgálló virágát, később pedig a kanadai küllőrojt és a selyemkóró sokezerényi példányát. Hát ha ez így van, akkor már inkább legyen ott akácos is a gyom fölött, mert ez legalább a levegő egészséges összetételét segít megteremteni, nem beszélve fájáról, méhészeti hasznáról és más előnyeiről. Ha olyan nagy baj az, hogy nitrogénkötő baktériumokkal él együtt az akác, akkor miért nem lődöz legalább ennyi vehemenciával a mézgás égerre is, mivel az is nitrogént termel a gyökerén élő szimbióta sugárgombák segítségével. És miért nem veselkedik neki a mezőgazdaságban széltében-hosszában művelt sokféle pillangós növény kitakarításához, hiszen a lóhere, lucerna, bükköny, baltacim, csilagfűrt, somkóró és társaik mind ugyanazt teszik, mint az akác. És örülnünk kell — ismétlem —, hogy ezt teszik, mert így nem kell annyi pépítés-kiszórní és elszennyezni vele a környezetet.

6. Végezetül szeretnék egy javaslattal élni. Ne lődözünk egymás felé retorikai petárdákat, hanem indítsunk egy kísérletet. Mondjuk 10 ha-nyi területet válasszunk ki a Duna-Tisza-közi homokháton és annak felét mi erdészek a legjobb tudásunk szerint választott fafajjal és ültetési technológiával, talajelőkészítéssel betelepítjük, másik részén pedig elültetjük azt, amit Haraszthy jónak lát és olyan ültetési módszerrel, ahogy azt ő megkívánja. Természetesen ezt a WWF anyagi bázisán kell megcsinálni, mert nekünk ilyenre nincs pénzünk. Ha megvan a kísérlet, majd a tények beszélnek. Haraszthy megfeledekzik arról is, hogy ősi szabály is létezik: „az rendel, aki fizet”, most ő csak rendel, de fizetségről szót sem ejt, vagyis ezt a balhét vigye el az erdészet, valósítsa meg az ő dilettáns javaslatait, az árát pedig majd az erdészet kigazdálkítja.

Készséggel rendelkezésére állunk, ha megfizeti a kívánásainak teljesítését. De nagyképűen ránk uszítani a sajtót és a közvéleményt, és tölünk elvitatni az erdővel való gazdálkodás jogát, hát ahhoz ön nem elég nagy ember!

Befejezésül már csak egy gondolat. Többre megyünk, ha leülünk egymással és kölcsönös toleranciával megvitatjuk és megismerjük egymás nézeteit és nem védve minden áron a mundér becsületét, megkíséreljük cselekvéseinket összehangolni, feltételezve a másik fél tisztességét. Ezzel többre jutunk, mintha csak acsarkodunk egymásra.

Dr. Szodfridt István

A sajtótájékoztatón elhangzottak alapján véve kétségtelenül jószándékot fejeznek ki, mégis azt kell megállapítanunk, hogy azok ebben a formában jelentős részben inkább a jámbor óhajok körébe sorolandók, mivel nem veszik figyelembe a kívánalmaknak, illetve a lehetőségeknek nemcsak a gazdasági, de tulajdonképpen a valóságos ökológiai feltételeit sem, vagy akár ezek logikus, lehetséges kompromisszumát. Mert ki lehet ugyan jelteni, hogy az ökológiai érdekek semmiféle kompromisszumot nem tűrnek el, de ugyanígy nem lehet figyelmen kívül hagyni a társadalom, a nemzetgazdaság faanyagellátási igényeit sem. A magyar erdészetnek egyaránt alapvető feladata egyfelől az erdőben meglévő, vagy ott létrehozható ökológiai értékek megőrzése, az ökológiai egyensúly lehetséges fenntartása, a természeti környezet védelme, még inkább a fejlesztése, az esztétikus tájalakítás, másfelől a faanyagszükségletnek minél nagyobb mértékben hazai forrásokból történő kielégítése. Ennek a többoldalú feladatnak a magyar erdészet, az erdész szakemberek a második világháború utáni munkásságukban magasfokú szakmai szinten megfelelték még akkor is, ha esetenként valóban előfordultak erősen kifogásolható konkrét helyi ténykedések is. Ezek azonban távolról sem általánosíthatók! Mindezeket a pozitív eredményeket a magyar erdőművelők — akikre túlnyomórészt alapvetően jellemző a természet szeretete, védelme, az ökológiai szemlélet — olyan közgazdasági „környezet”, szemlélet, követelmények közepette valósították meg, amelyre az okszerű erdőgazdálkodással valójában soha össze nem egyeztethető éves nyereségszemlélet a jellemző. Éppen ezért a magyar erdészet szakmai társadalom eddig munkásságának, eredményeinek a lebecsülését, sértő leértékelését látja a kívülálló, a való helyzetet legfeljebb csak részben, érintőlegesen ismerő, éppen ezért felületesnek ítéltető szemlélők olyan megnyilvánulásaiban, mint amilyenek a sajtótájékoztató egy részére is jellemzőek; miért is ezeket határozottan visszautasítja!

A sajtótájékoztatói elemzésekhez néhány, azokat helyes megvilágításban bemutató vagy éppen cáfoló megjegyzés kívánkozik:

1. Az „ökológiai szemlélet” nem csak az őshonos fafajok telepítését, fenntartását jelenti; ennél jóval tágabb tartalmú. Mindenekelőtt magában foglalja a konkrét termőhelyi adottságok figyelembe vételét. Ennek a szerepe alapvetően meghatározó. Csak a termőhelyi adottságok (klíma, talajviszonyok, vízellátottsági, víz-háztartási viszonyok stb.) ismeretében és alapul vételével választható a konkrét helyen a környezettel összhangban ültethető fafaj, erdő- (faállomány-) típus, ala-

kítható ennek összetétele, kezelési módja. Csak ezt követően lehet szó valamilyen telepítési, természetesi cél, jelleg vagy lehetőség (pl. valamilyen védelmi, közjóléti jelleg vagy fatermesztési rendeltetés stb.) meghatározásáról. Az erdőtenyésztésre kifejezetten kedvezőtlen ún. erdőssztyepp klíma az ország területének mintegy 30%-án érvényesül. Űgyszintén igen nagy az aránya azoknak a területeknek is, amelyeket az elmúlt századokban elsősorban a mezőgazdasági termelés térbeli terjeszkedésével (erdők kiirtása szántó és legelő területek nyerése érdekében), a talaj termőképessége súlyos leromlásához (talajerózió stb.) vezető művelési módok alkalmazásával, egyes területek agyonlegeltetésével tettek tönkre. Mindezeknek jórészen az őshonos fajok, erdőtípusok további fennmaradását lehetővé tevő természetes felújítási mód egyszerűen lehetetlen, és az erdőszet kénytelen — saját szakmai meggyőződése és vágyai ellenére — az ún. tarvágást követő mesterséges erdőfelújítással egyáltalán az erdőterület fennmaradását biztosítani. Elsősorban ezért olyan nagy a mesterségesen felújított (a sajtótájékoztató helytelenül „ültetvénynek” nevezett) erdőknek az előadó részéről kifogásolt aránya. Űgyszintén részben a termőhelyi adottságokkal van összefüggésben a nem őshonos (de nem is mindig „tájidegen”) fajok viszonylag nagy (40% körüli) aránya. Pl. az alföldi homok talajú régiókban alig-alig lehetséges mást, mint akácot, fenyőt termeszteni.

2. Az 1991–2000. közötti időszakban tervezett 150 ezer hektáros erdőtelepítési program területi és fajmegválasztási célkitűzéseit alapvetően Űgyszintén az említett termőhelyi adottságokra épülően dolgozták ki, a mezőgazdasági területek hasznosításának immár elkerülhetetlen racionalizálása mellett. Vagyis éppenséggel nem elsődlegesen a gazdasági céloknak rendelték alá! Éppen az erdőtelepítési program ilyen megalapozása teszi lehetővé, hogy itt is a termőhelyi adottságokkal leginkább összhangban álló, illetve lehetséges ökoszisztémák alakulhassanak ki. Ennek az erdőtelepítési programnak mintegy 60%-a az erdőtenyésztésre kedvezőtlen Nagyalföld régióra esik, ami indokoltá, érthetővé teszi, hogy a „tájidegen” akác, nyár és fenyő erdőtelepítések a program 60–65%-át adják! A 150 ezer hektáros erdőtelepítési programban az ökológiai szemlélet érvényesülését segíti elő az is, hogy a program realizálásához kapcsolódó finanszírozási rendszer elsősorban az őshonos fajokból álló, természetstzerű faállománytípusok, a különböző védelmi rendeltetésű erdők létesítését támogatja, míg a jövedelmező fatermesztést szolgáló erdőtelepítéseket csak jóval kisebb mértékben. Mindezeket végiggondolva, a sajtótájékoztatótán elhangzott elitélő megjegyzéssel ellentétben csak azt mondhatjuk, hogy „a kormány jelenleg egyetlen erdőmérnök végzettségű tagja” igenis jól tette, hogy „szó nélkül aláírta” azt az erdőtelepítési programot, amely véleményünk szerint éppenséggel nem mondható rossznak!

3. Célszerű óvatosabban megnyilatkozni az ún. „tájidegen fajok” megítélése során, éppen az ökológiai, a természetesi értékek védelmezői részéről. A sajtótájékoztatótán kifogásolt 270 ezer hektárnyi akácoknak elvitathat-

atlan szerepe volt a mozgó homokok megkötésében, ezzel nemcsak helyenként virágzó kultúrák megteremtéséhez, hanem számos homoki természetesi érték megmaradásához (éppen a szomszédos akác állományok védő hatására) is hozzájárult. Az alföldi lakosság a mintegy 200 évvel ezelőtt meghonosodott akácot már régen nem tekinti tájidegen fafajnak, hanem a saját faanyagstükségletének nélkülözhetetlen kielégítő forrásaként, valamint a saját földjét, növénykultúráit a deflációs kártételektől védelmező fontos környezetesi tényezőként értékeli. Az erdőszetre óriási nemzetgazdasági nyomás nehezedik a faanyagstükségletnek minél nagyobb arányban hazai erőforrásokból történő kielégítése oldaláról. Elsősorban ezért stükséges az ún. gyorsanöví fajok (akác, nyár, de részben a fenyő is) természetse. Ezeknek rövidebb időn belül megjelenő, egyben jelentősen nagyobb ha-kénti fatermése bizonyos határokon belül lehetővé teszi a valóban jelentősebb természetesi értékeket képviselő őshonos fafajú, természetstzerű erdők nagyobb mértékű kímélését, a kitermelésük stükségességének némi mérséklését. Ezt azzal is elősegíti az időnként elmarasztalt magyar erdőszet, hogy felemelte ezeknek az őshonos fafajú erdőknek a vágásérettségi korát, azaz kötelezővé tette bennük a hosszabb fatermesztési időtartamot.

4. A magyar erdősz társadalom már évek óta várja egy új, olyan erdőtvörvény megalkotását, amely megszabadítja az erdőgazdálkodásra, különösen pedig az erdőművelésre annyira káros éves nyereségstzmlélet súlyos nyomásától. Várakozásaink szerint ennek az új erdőtvörvénynek — éppen az erdők évtizedekre kiható, nagy és sokoldalú társadalmi jelentőségéből következően — a legelső gazdasági jellegű tvörvényalkotások között kellett volna megjelennie a politikai változásokat követően. A szakmai érdekvédelmi szervezet és az erdőszeti szakhatóság el is készítette idejében a maga javaslatát. Ebben a tervezetben a szakma kifejezetten a hosszú távra kiható ökológiai szemlélet érvényesülését kívánja, az egyéni és a csoportérdekek rövid távú gazdasági, mindenekelőtt nyereség érdekű szemléletével szemben, egyfajta elviselhető ökológiai-gazdasági kompromisszum keretei között. A sajtótájékoztató részvevőivel együtt az erdősz szaktársadalom is aggodalommal figyeli, hogy mennyiben esnek áldozatul ezek az ökológiai nézőpontok, illetve az elfogadható kompromisszum-keretek az, erdőszettől függetlenül megjelenő politikai csatározásoknak, napi politikai érdekeknek. A kívánatos megoldás valóban a magyar parlament kezében van, és az ügy akkor lesz igazán „tragikus és fenyegető”, ha itt nem az ökológiai szemléleten alapuló távlati erdőszeti szakmai érdekek, hanem a napi politika érdekei jelennek meg a jövő erdő-politikájában. Hogy ez ne így lehessen, ahhoz az erdőkért aggódó szakemberek, természetvédők, az ökológiai értékek megőrzéséért sőt fejlesztéséért fáradozó állampolgárok egymást támogató összefogására van stükség, a nem kellően megalapozott, esetleg csak részismeretekre támaszkodó vádaskodások helyett!

Dr. Tóth Béla

Amikor évenként egy métert haladó homokbuckák megállítása volt az első számú feladat, a fenyveseket azért telepítették az erdészek a homokra, mert

a tudományosan feltárt termőréteg szintjének ismeretében más fafaj telepítése itt lehetetlen volt. Pionir erdőnek szánták, amely az összegyűlt humuszával a következő vágásfordulóban átadhatja a helyét az őshonos fehérnyárnak. Nem véletlen, hogy ebben az időben már az alföldi erdészek megoldották a fehérnyár magról történő csemete nevelését. (...) Ennél többet nem tehattünk. Vagy hagyni kellett volna, hogy szálljon a homok a szelek szárnyán és humuszos felső szintű búzaföldeket borítson el? Mert a felső talajrétegek ismeretében az elmúlt ezer évek során erre már volt példa, amit akkor sem tudott megakadályozni az állítólagos őshonos növényzet. (...) Hol voltak akkor a természetvédők? Egyet sem láttam belőlük. Ezeket az erdészeket ne próbálják a napjainkra divatos „természetvédőnek” született új tudósok okítani természetvédelemre. (...) Igazságtalan és tudománytalan tehát az erdőt bántani, mikor még a szegény páratartalmú alföldi erdőkben is 80%-kal magasabb az erdő alatt mért páratartalom, mint a szabad terület páratartalma. A párolgás csúcsértéke pedig 100%-kal magasabb az erdő nélküli, mint az erdővel borított területeken. Ez pedig abban az esetben is igaz, amikor már az erdő alól is elszállították a vizet a csatornák.

Dr. Horváth László

Nem fairtásra szegődtünk!

Tisztelt Haraszthy László úr!

A Kelet-Magyarország 1990. július 7-i számában figyelemre méltó interjú jelent meg Önnel, mint a Környezetvédelmi Minisztérium főosztályvezetőjével. Ön azért tartja aggasztónak a magyar erdők állapotát, mert „erdészeink nagy része az erdőben csak a fát látja”. A Szabolcs–Szatmár–Bereg megyei erdészek nevében tájékoztatom arról, hogy mi nemcsak fát látunk az erdőben, hanem az erdő egységét megbontó, nagyforgalmú, zajos és kipufogó gázokkal szennyezett utakat (lásd Nyíregyháza, Sóstói erdő), az erdőt éltető vizet gyorsan elvezető csatornákat, egyre több villany-, gáz- és olajvezetékét, legális és illegális személerakó helyeket, gondatlan és szándékos gyűjtogatás okozta erdőtüzeket, évről évre felújított és vandálok által tönkretett esőbeállókat, erdősítéseinkben a helyenként elképesztő vadkárt, továbbá — mintegy negyven esztendőn keresztül — olyan zöldkalapos politikai vezetőket, akik a magyar erdészet legmagasabb tönkös székébe beülve találkoztak először az erdőgazdálkodás ügyével, s az erdőbe nem dolgozni, hanem többnyire vadászni jöttek.

Szabolcs–Szatmár–Bereg megye erdeiben dolgozva mi természetesen látunk mást is. Látjuk a szatmár–beregi tájvédelmi körzetben vagy a Nyírségben azokat a gyönyörű állományokat, amelyeket erdész őseink hagytak ránk. Több erdészgeneráció gondos munkájának, erdőszeretetének eredménye az a bockereki, kömörői, fényi vagy baktai erdő, amelyet Ön és munkatársai oly nagyra értékelnek, s védelemre alkalmasnak tartanak.

Talán nem tudja, hogy jó szándékú erdészek ezrei hadakoztak az erdészkerületektől kormányzati szintig évtizedeken át a tervteljesítés kényszere ellen, a fakitermelési „elvárások” nem teljesítésének kockázatát vállalva olyan struktúrában, amelyikben csak a kitermelt fának (lignum) volt pénzben kifejezhető értéke, a lábón állónak és az erdőnek magának nem. (Nincs a mai napig sem.)

Miért feltételezi rólunk, erdészekről, hogy „fairtásra” szegődtünk, amikor az erdész pályát választottuk? Ha igaz lenne az állítása, a katedrát otthagyo tanár és az üzemi gyűrdést nem viselő mezőgazdász hivatásos erdővédőknek ma nem lenne mit védeniük a megyében.

Szerencsére van a megyében még sok jó erdő, területük az elmúlt negyven évben megduplázódott. A korsztályviszonyok miatt sem kell szégyenkeznünk. Vannak jó tölgyesek és kőrisesek, de vannak kultúrerdők is. A nyírségi homokon túlsúlyba került az akác és a nyár. Ezek itt nem őshonos fafajok.

De nyilván ön is tudja, hogy ez a táj kétszáz év alatt alapvetően megváltozott. Az akác- és nyártermesztés amellett, hogy valós gazdasági hasznot hoz (ezeken a termőhelyeken sokkal többet, mint a tölgy vagy akár a rozs), a megváltozott hidrológiai viszonyokhoz való kényszerű alkalmazkodás. Sok erdész kollégámmal együtt én is jobban szeretem a természetes vagy természeteszerű tölgyeseket, de mint tudja, ez nem érzelmi kérdés. Ahol lehet, szorgalmazzuk az akác vagy a nyár véghasználat (nem irtás!) után a tölgyfelújítást, ahol termőhelyi okok miatt ez nem lehetséges, fenntartjuk a kultúrerdőt. Amelyik gazdaságban az ültetvényeszerű nyártermesztést szakmailag helyesen, igényesen csinálják, környezetbarát technológiával évi átlagban hektáronként — mai árszinten — közel 20 ezer forint jövedelemhez jutnak az üzemek. Ezért — természetvédelem ürügyén — nem kellene elmarasztalni az erdészeket!

Talán nem kellene — a magunk mögött hagyott társadalmi és gazdasági rend(etlenség!) hibáit — egy-egy szakma nyakába varrni. Hova vezet az, ha a mezőgazdaság meglévő gondjaiért az agronómust, az egészségügy áldatlan helyzetéért az orvost, az égbekiáltó igazságtalanságokért a jogászt, a társadalmi történelemtudás hiányosságaiért a történelemtanárt, az élő természet (benne az erdő) iránti tisztelet hiányáért a biológianárokat akarnánk kiátkozni. Kérem, fontolja meg, hova vezet ez!

Szeretném biztosítani arról, hogy az Országos Erdészeti Egyesület Szabolcs–Szatmár–Bereg megyei csoportjának tagjai, az e tájon dolgozó erdészek „nagy része” szereti az erdőt, szereti és óvja a természetet. Leghőbb vágyunk, hogy unokáink is gyönyörködhesse- nek benne. Ugy gondolom, helyesebb lenne, ha szűklátókörű, kiátkozandó szakbarbárok, vagy szándékos kártevők helyett a természetvédelem ügyének elkötelezett, potenciális szövetségést látna bennünk.

Öszinte tisztelettel:

Kovács Gábor
az Országos Erdészeti Egyesület
Szabolcs–Szatmár–Bereg megyei
helyi csoportjának titkára

Autonómiát az erdészetnek!

A szóban forgó sajtótájékoztatót ismerető újságcikkeknek nem a sokkoló címéhez, vagy vitatható tartalmához szólok hozzá, hanem ahhoz a kérdéshez, hogy *az erdészet szervezetileg hova tartozzon*, a Földművelésügyi, vagy a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztériumhoz?

Ez az elvi kérdés már régóta foglalkoztatja a szakköröket, nem újkeletű. Magam két vonatkozásban találkoztam vele az utóbbi tíz évben.

Egyik esetben akkor, amikor szűkebb szakterületemnek, az erdészeti semenológiának a sorsát elemeztem (Erdészeti Lapok, 1991. 1. és 2. sz.), máskor meg, amikor az Erdészet c. tárgy oktatójaként a Kertészeti Egyetemen 22 órába kellett sűríteni azt, ami 5000-5500 óra alatt sajtáítható el. Nyilvánvaló volt a lényeg-megfogás lehetséges útja, megkeresve az azonosságokat, hasonlóságokat és a különbözőségeket és ez utóbbira koncentrálni.

Ákárcsak a kertészet, rokon terület (azonosságokkal és hasonlóságokkal) az egész földművelésügy, de a környezetvédelem is. Választás esetén kézenfekvő itt is az alternatívák tudományos egybevetéséből kiindulni, semmint az aktuális személyi feltételekből, a tárcánál jellemleg uralkodó nézetekből, szubjektív törekvésekből. Talán nem tévedek, amikor úgy látom, hogy *az erdőnk dolgát elsősorban annak mibenléte és rendeltetése határozhatja meg!* A tartalomnak kell megszabnia a formát és nem fordítva.

Ebben a felfogásban közelítve az erdőről alkotott kép úgy alakul, hogy abban dominálnak a *vad növények és állatok*; természetes élet-, vagy művelt termesztési *ciklusok* több évtizedes, jórészt *évszázados*, sőt — szukcessziós szempontból — *évezredes*; dimenzióit illetően többnyire *térségeket képez*; funkcióját tekintve, általános értelemben *földrajzi kategória*, részleteiben a szárazföldi és édesvízi *élővilág fenntartása, talaj-, víz- és levegő-védelem, materiális javak* (alapvetően faanyag) és *immateriális szolgáltatások* (esztétikai, egészségügyi, üdülési) *nyújtása*. Ha ezt a tartalmat egybevetjük a mezőgazdaság lényegével, annak uralkodóan *éves- és kultúrfajtákból álló tenyészetével*; földrajzi *tagolásával*; egyoldalúan *termelési, civilizációs beállítottságával* és hozzáteszük a történelmi antagonizmust, miszerint a mezőgazdasági területbővítés alapja az *erdőirtás*, akkor arra a meggyőződésre jutunk, hogy *a két ágazat között alapvető ellentmondások feszülnek*.

A másik viszonylatban: kétségtelen, hogy az erdők hármias rendeltetéséből *az ökológiai és az immateriális szolgáltatási funkció* a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium bizonyos feladataival *találkoznak*, sok tekintetben összeférne. *Testidegen* lenne azonban benne az erdők *termelési funkciója*.

Ma a közszemléletben előtérbe kerülnek a „zöld” szempontok — nagyon helyesen. Ettől függetlenül azonban fennáll a társadalom fa-anyag iránti igénye is, sőt (a Globál Világmodell 2000 szerint) ez évi 1,3-2,0%-kal növekszik. FM hivatalos adatok szerint Magyarország 1990. évi fa export-import szaldója -5,6 Mrd rubel és -3,5 Mrd dollár volt. Az import lehetőségek beszűkülnek, részben a közeli (kárpati) források kimerülése, részben a másutt is felerősödő „zöld mozgalmak” miatt.

Realitásnak kell tekinteni, hogy *hazánkban ez a konstrukció* és sok tekintetben mélyebb *humán kötődésű — és újra termelődő — nyersanyag, környezetkímélő energiaforrás ugyanolyan súllyal esik latba, mint amekkorát a másik két szerep képvisel*.

Ennek a nagyon tömör levezetésnek a következtetése az, hogy *az erdészet*, éppen lényegi elemeit tekintve, *karakterisztikus másságot jelentene mindkét tárca kebelében*. Ezért ahhoz, hogy önmagát élhesse, az legyen, ami lényege, *önrendelkezésre van szüksége!*

E cikk terjedelme korlátozott, a konklúzióhoz nagyon rövid úton kellett eljutni. Ennélfogva talán nehezen emészthető is. Könnyebb érthetősége végett egy példát említek a sajátosságok semmibevételének, az ágazatok vegyítésének, az autonómia eltörlésének súlyos következményére.

Az új mechanikus bevezetésével, 1968 után az erdészetet beolvasztották a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztériumba. Önálló főhatósági szervezeteit, infrastruktúráját azonnal megszüntették, majd fokozatosan intézményeit is és sajátosságából napjainkra csak a torzó szakmai fősztály maradt meg. Se háttér, se hatáskör.

Az erdészet sajátos ökonómiáját 100 évesről 1 évesre alakították, uralkodóvá vált a kizárólag végtermékben való gondolkodás — mellőzve a fontosabb „közbenső terméket”, a sokszerepű erdőt. Mindent áthatott a nyereségérdekeltség versenyszelleme. Fenntartása felett idegen komisszár örködött s a következmény: olcsóbban kivitelezhető hatalmas, hegyoldalnyi tarvágások, bizonyos biológiai elszegényedés, az erdei életközösség és környezet védelmét ellátó szakszemélyzet, elsősorban az erdőművelők háttérbe szorulása, szerepkö-

VILÁGKIÁLLÍTÁS VILÁGKIÁLLÍTÁS VILÁGKIÁLLÍTÁS

A szerkesztőbizottság kéri mindazokat, akiknek az 1996-os világkiállítás erdészeti rendezvényeivel kapcsolatos ötlete, javaslata van, hogy juttassa el a szerkesztőségbe!

EXPO EXPO EXPO EXPO EXPO EXPO EXPO EXPO

rének szűkülése, eszközeinek megfogyatkozása, eltűnése. — Ráadásul most a hibákért nem a konstrukciót, hanem az erdészeket marasztalják el!

Az ágazatok vegyítésének szomorú példája a földművelésügyhöz, méginkább elődjéhez, a MÉM-hez kötődik. Hasonló előfordulhatna a másik tárca esetében is, ahol — a természetvédelmet kivéve — az erdészet megint idegen attitűdben találná magát. Az ipari, energetikai, közlekedési stb. környezetvédelem és településfejlesztés alapvetően műszaki-technikai jellegű, tartalmú, ahol kibocsátásokban, terhelésekben, szűrésekben, telepítési kritériumokban gondolkodnak. Ráadásul működési nagyságrendjük 100, vagy 1000 milliárdos és az erdészet lenne a kisebbség.

De menjünk vissza az előző fejezethez, megemlítve a mélypont egy másik aspektusát is. Az elnyomatás

nemcsak tárgyi veszteségekkel járt, hanem szellemiekkel, erkölcsiekkel is. A szakma tudathasadást szenvedett, tartása megroppant, elvesztette önmagát. Belső tartalma kiégett s a pislákoló fény csak vegetálásra elegendő, arra nem, hogy akcióképesen reagáljon az új kihívásokra. Elgondolásai bátortalanok, vagy szeszélyesek, megalkuvók, vagy vagdalkozók.

Az autonómia hangsúlyozásakor tehát sokkal többről van szó, mint egyszerű presztizsról! Az erdészetnek önmagára kell találnia, meg kell újulnia felszabadult szellemmel, saját útjára van szüksége, különben nem tud megfelelni a fokozott követelményeknek, képtelen lesz megtalálni és biztosítani az erdő funkcióinak dinamikus egyensúlyát!

Dr. Marjai Zoltán

ÓVÁRI ILONA

Az Erdőfenntartási Alap működtetéséről

FAGOSZ pályázatra készült tanulmány lényeges mondanivalójára szorítókozó kivonat

Az erdő életkora gyakran több mint egy emberöltő, túl hosszúnak bizonyul ahhoz, hogy az ember önmagától — külső kényszer hatása nélkül is — lelkiismeretesen gazdálkodjon vele. Az Erdőfenntartási Alap az ebből adódó egyik legfontosabb problémát oldja meg, azaz a kitermelt erdők felújításának pénzügyi forrását teremti meg. Ez a rendszer eddig nagyon jól működött, napjainkra azonban lényegesen megváltozott a helyzet.

Az erdőfenntartási járulék alapba történő befizetése a gazdálkodóknál másodlagos jelentőségűvé vált, így az alappal szembeni tartozás jelentős lett.

A gazdasági élet jelenlegi mélypontja azonban nem lehet tartós, ezért erre a regressziós időszakra átmeneti rendelkezéseket kellene hozni, ezt követően pedig alapvető változást az Erdőfenntartási Alap képzésének rendszerében.

Átmeneti megoldásként egy kényszerítő eszközökkel operáló módszert javasolok:

Befizetésekre vonatkozóan: a közös alapot szektorsemlegesen fenn kell tartani, de negyedéves befizetési kötelezettséget kell előírni, amit a bank az erdőfelügyelőség által benyújtott inkasszó alapján leemel. A járulék megállapítása az eddigi szabályok szerint történne. Amennyiben a benyújtott inkasszó teljesítése a tárgyegyedévet követő hó 20-ig nem történik meg, az erdőfelügyelőség a további fakitermelést — a teljességig — leállítja.

Késedelmes fizetés esetén a gazdálkodó késedelmi kamatot köteles fizetni az alapba.

Kifizetésekre vonatkozóan: a közös alapról kifizetés csak azon gazdálkodó részére történjen, aki befizetéseit teljesítette.

1. kifizetés: május 20-ig benyújtott számla alapján az éves költségvetés 25%-áig.

(1. n. évi befizetés ellenőrizhető, a tavaszi erdősítések befejeződtek.)

2. kifizetés: október 20-ig benyújtott számla alapján az éves költségvetés 60%-áig.

(I–III. n. évi befizetés ellenőrizhető, a műszaki átvételek befejeződtek.)

3. kifizetés: tárgyévet követő január 5-ig benyújtott vég számla alapján a tényleges teljesítés végösszegéből számított hátralévő rész.

(Egységáras munkák átvétele megtörtént, a számla a mérlegben szerepelhet. Az átutalás az erdőfenntartási járulék befizetését követően történik.)

Késedelmes kifizetés esetén a gazdálkodó késedelmi kamat igényel léphet fel.

A közös Erdőfenntartási Alapról történő egyéb kifizetések szigorú felülvizsgálata szükséges. A gazdálkodó vezetőjét fegyelmi és anyagi felelősség terheli abban az esetben, ha az esetlegesen elrendelt fakitermelési tilalmat megszegné. A közös alap megtartását feltétlenül szükségesnek tartom. Az egyéni alap-képzés hátrányos helyzetbe hozná az átlagnál kedvezőtlenebb termőhelyi adottságokkal, vagy gyengébb minőségű erdőkkel rendelkező gazdálkodókat, vagyis azokat, akik jelenleg „kivevők”.

Az átmeneti megoldás fenntartását mindaddig szükségesnek tartom, amíg a tulajdonviszonyok megnyugtatóan nem rendeződnek és ezt követően a gazdálkodás ismét zökkenőmentesen el nem indul. Ez az időszak elegendő lenne arra, hogy az Erdőfenntartási Alap alapvető megváltoztatásának módszerét kidolgozzuk.

Az Erdőfenntartási Alap gyökeres megváltoztatása szükséges a tartamos erdőgazdálkodás érdekében.

A javaslat alapja az lenne, hogy a közös alap képzése nem a kitermelt bruttó fatömeg alapján történne, hanem a gazdálkodásra bízott erdővagyon alapján.

Az átmeneti rendelkezésekkel szemben — melyek kényszerítő eszközöket alkalmaznak — a végleges szabályozás ösztönző jellegű lenne.

A módszer lényege a következő:

Minden gazdálkodó kezelésében lévő erdővagyon meghatározható az üzemtervek adatai alapján. Az erdővagyon megállapításánál az üzemterv szerinti adatokat kell figyelembe venni, mely szerint évente megállapítható a gazdálkodó fafajonkénti élőfakészlete m^3 -ben kifejezve és fatermőképesség szerint csoportosítva. Az átlagos fatermőképességhez tartozó fatérfogatok fafajonkénti m^3 -re eső értékét kellene középértékként kialakítani, az ennél gyengébb, vagy jobb fatermőképesség esetén a m^3 -re eső érték pozitív vagy negatív irányban eltérne. Az így kialakított élőfakészlet értékéhez hozzáadjuk az üzemtervi időszak alatt létesített erdőfelújítások évente növekvő értékét.

Ezt a számítást a december 31-i állapotnak megfelelően végezzük el, mellyel megkapjuk a tárgyév induló erdővagyonát. Ezt össze kell hasonlítani ugyanezen év záró állapotával, melynek számítási módja a következő:

- Tárgyévi induló vagyon
- tárgyévi fakitermelés értéke
 - + éves folyónövedék értéke
 - + tárgyévi erdősítések (folyamatban lévő és befejezett) érték
 - = tárgyévi záróvagyon

Az Erdőfenntartási Alapba való befizetés számítása ebből indul ki.

Ha az induló vagyon és a záró vagyon egyenlő, akkor az erdőfenntartási járulék képzéséhez fafajonként megállapított egységár és az élőfakészlet mennyiségének szorzata által képződő összeg a befizetési kötelezettség.

Ha az induló vagyon nagyobb a záró vagyonnál, azaz csökken az erdővagyon, akkor az egységárak és az induló élőfakészlet szorzata által képződő összeg megnövelve egy 1,0-nél nagyobb index szorzatával adja a befizetési kötelezettséget.

Ha az induló vagyon kisebb a záró vagyonnál, azaz növekedett az erdővagyon, akkor a megképzett összeg szorzója 1,0-nél kisebb, azaz a befizetési kötelezettség kedvezményes.

A számítási módszer kidolgozása egyszeri, de körültekintő munkát igényel, mert ezzel egy rugalmas, önmagát szabályozó rendszer alakítható ki.

A természetvédelmi területek rendes erdőgazdálkodástól eltérő tevékenységét a költségvetésből kell megoldani.

A módszer alkalmazása esetén az Erdőfelügyelőség szerepe azonos az eddigiekkel. Az Erdőfenntartási Alapba történő befizetések és kifizetések évközi előleg és évvégi végelszámolás formájában történnek.

Az Országgyűlés 1992. évi tavaszi ülészakának június 8–9–10-i ülésének jegyzőkönyvéből

— részlet —

ELNÖK: Dr. Ilkei Csaba független képviselőtársunk kérdést kíván feltenni a földművelésügyi miniszterhez „Meddig vár a Földművelésügyi Minisztérium az erdőgazdálkodás feszítő gondjainak sokoldalú törvényi rendezésével” tárgyában.

Ilkei Csaba képviselőtársamat illeti a szó.

DR. ILKEI CSABA (független): Elnök Úr! Tisztelt Ház! Tisztelt Miniszter Úr! A kérdés úgy is megfogalmazható, hogy van-e a Földművelésügyi Minisztériumnak kimunkált és egyeztetett erdőtörvény-javaslat, amely megnyugtatóan rendezné az erdőgazdálkodás, az erdei nagyvadgazdálkodás és az erdészettel kapcsolatos természetvédelem helyzetét, egymáshoz való viszonyát.

Ezen alapkérdést a következő alkérdések indokolják, részletezik és motiválják:

A gazdálkodás stabilitása mindenekelőtt megkövetelné a rendezett tulajdonviszonyokat, ezekről azonban nem beszélhetünk. Mi lesz a sorsa a privatizálandó állami gazdaságok csaknem százezer hektárnyi állami tulajdonú erdőterületének? Mikorra várható döntés a több mint 950 000 hektár erdőgazdasági erdők ügyében, megmaradnak-e tartós állami tulajdonban? Szükség van-e a Czinege Lajos minisztersége idején kialakított erdőgazdaságok további elkülönítésére? Több mint 80 000 hektárról van szó.

Továbbá: elodázhatatlan az erdő- és a vadgazdálkodás egymáshoz való kritikus viszonyának törvényi szabályozása. A nagyvad túlzott elszaporodása erdeink leromlásához vezet, a normális gazdálkodás körét messze meghaladó többletköltségek árán sem biztosítható az igényes újraerdősítés, az erdőfelújítás, a legértékesebb fiatal erdők nevelése. Csak Somogy megyében 18 379 hektár olyan erdősítés van, amelyet kizárólagosan a vadragás miatt már soha többé nem lehet olyan biológiai fejlettségi szintre hozni, hogy abból értékes erdő legyen. Az erdőművelés veszteségei a túlzott vadállományból eredő többletköltségek miatt majd mindenütt felemészti a fakitermelés nyereségét. Közismert, hogy a polgári demokráciák többségében a vadászati jog a földtulajdonhoz kötött. Mit kíván tenni a Földművelésügyi Minisztérium a tarthatatlan helyzet rendezéséért?

Továbbá: mint ön is tapasztalhatja, miniszter úr, a vidéki lakosság ismereteiben meglehetősen keverednek a kárpótlási, a szövetkezeti és az átmeneti törvények előírásai. A kárpótlási törvény figyelmen kívül hagyja az erdők faállományának értékét, noha az erdők becsét már Mátyás király korában tanították, és Werbőczy Hármaskönyvében is szükségesnek találták szerepeltetni.

Az erdő valódi értékét nem az aranykorona, hanem a faállomány vagy a terület fekvése adja. Ha csupán aranykorona szerint kerül árverésre vagy kiadásra az erdőterület, úgy azonos összegű kárpótlási jegyért rendkívül különböző értékű vagyonhoz lehet jutni, ami már most is sok elégedetlenséget szül. Lényegében ezért tömeges jelenség a fakitermelések elleni tiltakozás. Ezért fordulnak elő olyan esetek, hogy a leendő és a volt tulajdonosok olykor szinte a tettelegességig jutva a munka beszüntetésére szorítják a jelenlegi törvényes használatot gyakorlókat.

Terveznek-e — miniszter úr — a faállomány értékére vonatkozó ésszerű korrekciókat? Nem lenne-e célszerű a szakigazgatási szerveket bevonni a végrehajtásba?

És végül: nemzeti kincsünk, az erdő vagyonvédelme aggasztó. A csoportosan elkövetett, szervezett, jogsértő magatartásformák terjedése ijesztő mértéket ölt. Az élőfában és a felkészített erdei fatermékekben a tulajdon sérelmére elkövetett cselekményeknek nincs kellő szankciója, a megelőzést szolgáló intézkedéseknek pedig kellő visszatartó ereje.

Befejezésül egy példát hadd említsek Somogy megyéből. Az eset ismert, megtörtént. Nagyatád közelé-

ben 2,8 hektáron engedély nélkül kiirtottak egy értékes kőriserdőt. Az elpusztított terület 3 kilométer hosszú, 10 méter széles erdősávnak felel meg. Az egyik legkerekesebb fajfajtaból, a kőrisből 100 vagonnyi tűnt el. Az 1000 köbméter zöme 35 év átlagéletkorú volt. A kőris vágásérettsége köztudottan 70 esztendő. A több millió forintos anyagi kárhoz tehát még hozzá kell számítani a 35 évi növedékkiesés értékét.

A Földművelésügyi Minisztérium meglepetésre eltörölte azt a 3 millió forintos bírságot, amelyet a kaposvári erdőfelügyelőség szabott ki az engedély nélküli fakitermelésért a Balatoni Halgazdaságra, mondván: a halgazdaság nem saját maga és nem a saját területén végezte a fakitermelést, így az nem engedély nélküli kitermelés, hanem tulajdon elleni vétség, ami viszont a rendőrségre tartozik. A rendőrség pedig megszüntette a nyomozást, mivel a kárt szenvedett tulajdonos és a kitermelést a halgazdaság megbízásából végző kft. üzletileg és barátságosan megegyeztek egymással. Látszólag tehát minden rendben van, jogi és anyagi felelősségrevonás nincs, csak éppen az ország lett szegényebb egy értékes erdővel.

Mit kíván tenni, miniszter úr, ezen állapot megszüntetéséért? Köszönöm türelmét. *(Taps.)*

ELNÖK: Köszönöm. A kérdésre dr. Gergátz Elemér földművelésügyi miniszter úr válaszol.

DR. GERGÁTZ ELEMÉR földművelésügyi miniszter: Tisztelt elnök úr! Képviselő úr! Tisztelt Országgyűlés! 1990 tavaszán helyzetelemzéssel és az erdészeti politika megfogalmazásával kezdtük el az erdőtörvény tervezetének előkészítését. A tervezet első, belső szakanyagigényű szakmai szövege 1990 februárjában készült el, és ez év elején fejeztük be az egyeztetést a szakmai érdekképviseleti szervezetekkel. Várhatóan a közeli hetekben lesz a minisztériumon belüli és az azt követő tárcaközi egyeztetés folyamata.

Ami az erdőgazdálkodás és az erdei nagyvadgazdálkodás kapcsolatát illeti, abból az alapelvből indulunk ki, miszerint az erdőgazdálkodás hosszú távú, a környezetre és az emberek egészségére kedvező hatásait kell elsődlegesnek tekinteni, és ennek érdekében biztosítani kell a tartamos erdőgazdálkodás feltételeit. Ennek érdekében úgy értékeljük, hogy az erdei vad az erdő életközösségének szerves része, ezért az erdei vadgazdálkodás az erdőgazdálkodás része kell, hogy legyen. *(Taps.)*

Az erdőben folyó speciális, sportcélú vadászat, illetve a vadgazdálkodás piaci terméket előállító tevékenysége

erdei haszonvételnek minősül, melyet az erdőgazdálkodó maga gyakorol vagy értékesít.

A vadgazdálkodás általános, valamint a vadászattal kapcsolatos valamennyi kérdését a vadgazdálkodásról és a vadászatról szóló törvényben kell szabályozni. Az erdei vadgazdálkodás speciális szakmai kérdéseit természetesen az erdőtörvényben szükséges taglalni, és ennek betartását az erdészeti hatóságnak is ellenőriznie kell. Ennek alapján a törvény elfogadása esetén kulturált és világos módon lehet rendezni az erdőgazdálkodás és az erdei vadgazdálkodás kapcsolatát.

Az erdőgazdálkodás és a természetvédelem kapcsolatának alapvető és véleményünk szerint kedvezőtlen motívuma az, hogy a korábbi évek során e két tevékenység főleg a múltban gyökerező okok miatt erőteljesen elszakadt egymástól, a célkitűzésekben látszólagos ellentét alakult ki, alapvető kérdésekben konfliktusok születtek, és végeredményben az erdőgazdálkodásról, illetve az erdőkezelés feladatairól levált a természetvédelmi tevékenység. Úgy látom, hogy már az új erdészeti politika megfogalmazásában és ennek megfelelően az ennek alapján kidolgozott törvénytervezet szellemében is a törvényvédelmi szempontok alapvetően érvényesülnek.

A tulajdonviszonyok rendezése az erdőgazdálkodás stabilizációjának is alapvető feltétele. A kárpótlási és a szövetkezeti törvények lehetővé teszik, hogy az ország erdőterületének egyharmadát kitevő szövetkezeti erdők valódi magántulajdonná váljanak. A fennmaradó kétharmad rész a kormány agrárpolitikájának és privatizációs stratégiájában rögzítetteknek megfelelően továbbra is állami tulajdonban marad.

Ebből következik, hogy a törvényben is garantálni kell a nagyobb, összefüggő erdőtömbök és különösen a természetszerű erdők állami tulajdonban tartását. Rövid időn belül a KTM-mel közösen javaslatot terjesztünk a kormány elé egy egységes államerdészeti szervezet struktúrájára és működésére vonatkozóan. Ez az új vagyonérdekeltségű szervezet az állami gazdaságok jogutódjaként alkalmas lesz mind a természetvédelmi erdők, mind a ma még HM-felügyelet alatt álló erdők kezelésére. Az állami erdők tehát középtávon megmaradnak állami tulajdonban, kezelésüket pedig az egységes államerdészeti szerv látja el, melyet az érintett tárcák által delegált tagokból álló bizottság felügyel.

A hazai nagyvadállomány meghatározó élettere az erdő. A vad az erdő szerves része, életközösségének nélkülözhetetlen eleme. Konfliktushelyzet akkor adódik, ha ezen életközösség valamelyik elemének hiánya vagy

túlszaporodása révén a természetes egyensúly felbomlik. Ez következett be Somogy megye egyes térségeiben is a nagyvadállomány túlszaporodása miatt. Ennek csökkentésére az elmúlt évben elindítottunk egy erőteljes, ugyanakkor a génmegőrzés érdekében körültekintő szarvasállomány-apsztási programot, amely ez évben is folytatódik.

Az erdők kárpótlásra történő kijelölése során megfelelő kijelölés és megegyezés esetén az egykori tulajdonosok, a volt erdőbirtokossági társaságok tagjai licitáláskor visszakapják eredeti erdeik nagy részét. Ez nem zárja ki azt, hogy bárki, aki bármilyen címen kárpótlásra jogosult, az őt megillető kárpótlási jegy ellenében árverésen erdőtulajdont szerezzen.

Az 1991. évi XXV. törvény 25. § (1) bekezdése értelmében az aranykorona-értékben ki nem fejezett érték-növekedést az árverési vevőnek meg kell térítenie.

Az erdőtelepítés költségei célcsoportos állami beruhásként 100%-os állami támogatásnak minősülnek, ezért az árverési vevőnek az ilyen állami beruhásként megjelenő faállomány értékét, bár azt az aranykorona-érték nem fejezi ki, nem kell megtérítenie.

A tulajdonlás valójában eredményes licitálás útján jön létre, melynek során az új tulajdonos nem terület-, hanem értékarányosan jut termőföldhöz és így erdőhöz, hisz az ingatlanhoz valóságos értékén jutott hozzá, beleértve az azon található faállomány értékét is.

Mindezek alapján — kérem, tudom, sietek, elnök úr — tehát az erdővagyon védelme — volt ilyen kérdése a képviselő úrnak — a szakma egyik legfontosabb, ameltett az utóbbi időben egyik legneuralgikusabb pontja. A fakitermelést engedéllyel csak a tulajdonos, illetve erdőgazdálkodó hajthatja végre, ezt az erdőfelügyelőség engedélyezi és ellenőrzi.

A képviselő úr által felvetett konkrét ügghöz annyit teszek hozzá, hogy a Balatoni Halgazdaság egy kft.-vel termeltetett, s a kft. egy olyan erdőrészt is levágott, amely nem a halgazdaságé, hanem a Dél-Somogyi Erdőgazdaságé volt. A dél-somogyi gazdaság a hárommillió forintot a kft.-től megkapta, és arra befizetési kötelezettsége van az Erdőfenntartási Alap felé.

Sajnos, ezzel az esetet már nem lehet meg nem történné tenni.

Egyébként igyekszünk az engedély nélküli kitermeléseket megakadályozni és szigorúan büntetni, s erre felhívtuk az erdőfelügyelőségek figyelmét.

Köszönöm képviselő úrnak, hogy elmondhattam véleményemet, és köszönöm, hogy meghallgattak. *(Szórványos taps a jobb oldalon.)*